

Відділенню професійної освіти і освіти дорослих НАПН України — 25 років

Відділення професійної освіти і освіти дорослих, незважаючи на те, що має багату, цікаву історію, й нині не зупиняється на досягнутому. Відділення спрямовує діяльність структурних підрозділів на вирішення актуальних проблем розвитку професійної освіти ПТНЗ у регіонах: вивчення можливостей навчання дорослого населення в системі професійної освіти; створення на базі провідних професійно-технічних навчальних закладів регіональної мережі закладів професійної освіти упродовж життя, формування соціально-психологічної компетентності педагогічних працівників; створення карт сертифікації роботодавців тощо.

Нелля НИЧКАЛО, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України;
Володимир ТИМЕНКО, доктор педагогічних наук, професор, учений секретар

Сторінками славетної історії

Відділення та його структурні підрозділи пройшли етапи становлення, визначення пріоритетних проблем досліджень і здобули визнання в Україні та за її межами. На етапі становлення (1993—1997 рр.) завдання науково-методичного супроводу розвитку професійно-технічної і педагогічної освіти покладалося на Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України як структурний підрозділ Відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти (директор — І. А. Зязюн, доктор філософських наук, професор, дійсний член НАПН України). Наукова діяльність Інституту педагогіки і психології професійної

освіти спрямовувалася на розроблення концептуальних засад розвитку професійної освіти в Україні, виконання Державної національної програми «Освіта» (Україна XXI ст.), Указу Президента України «Основні напрями реформування професійно-технічної освіти України» (1996 р.).

Провідною ідеєю вдосконалення загальноосвітньої і фахової підготовки кваліфікованих робітників у професійних навчально-виховних закладах була інтеграція знань із загальноосвітніх і спеціальних дисциплін, спеціальних технологій та виробничого навчання.

На дослідження регіонального компонента у змісті професійної освіти спрямовувалася діяльність

Співробітники Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України

Львівського науково-практичного центру професійно-технічної освіти (директор — Я. Г. Камінецький, кандидат економічних наук, член-кореспондент НАПН України). Науковцями Центру підготовлено монографію «Народні будівельні традиції в Українських Карпатах кінця XIX — кінця XX ст.», що є актуальною й нині з огляду на поширення в регіонах технологій екологічного будівництва.

Структура Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України постійно вдосконалювалася. Так, відповідно до постанови Президії АПН України від 24 травня 1995 р. в Інституті відкрито лабораторії: професійного навчання; методики викладання гуманітарних дисциплін і виховної роботи; порівняльної професійної педагогіки в закладах професійно-технічної освіти. Уперше в Україні підготовлено й видано навчально-методичний посібник «Педагогічна книга майстра виробничого навчання» за ред. Н. Г. Ничкало (1992, 1994 рр.), що здобув широке визнання серед педагогічної громадськості.

Новий етап окреслення пріоритетних проблем досліджень розпочався відтоді, коли постановою загальних зборів НАПН України від 28 січня 1997 р. Відділення педагогіки і психології професійної освіти реорганізовано у два відділення: педагогіки і психології вищої школи та педагогіки і психології професійно-технічної освіти.

Відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти об'єднало фахівців із філософських, педагогічних, технічних, економічних наук, мистецтв і державного управління, які працюють у різних закладах системи освіти. Нині до складу Відділення входять 30 науковців, із яких дійсних членів (академіків) — 12, членів-кореспондентів — 18, іноземних членів — 10, почесних академіків — 3, почесних докторів — 7.

Завдання Відділення полягає в здійсненні фундаментальних практичних досліджень щодо проблем педагогічної і професійної освіти та освіти дорослих, зокрема: науковому супроводі неперервного професійного розвитку сучасного вчителя та навчання впродовж життя різних категорій дорослого населення; підготовці виробничого персоналу з урахуванням сучасних євроінтеграційних і глобалізаційних процесів; науково-методичному забезпеченні розвитку професійної освіти в регіонах.

Важливим результатом діяльності Відділення та Інституту педагогіки і психології професійної освіти стало видання колективної монографії «Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз» за ред. В. Г. Кременя (К.: Наук. думка, 2003. — 853 с.). У цьому виданні розглянуто теоретико-методологічні й методичні проблеми, зарубіжний і вітчизняний

Науково-педагогічні видання щодо проблем професійної освіти і освіти дорослих

досвід щодо розвитку неперервної професійної освіти в контексті цілісності й невід'ємності від процесів модернізації національної системи освіти в умовах загальноцивілізаційних трансформацій. Особливу увагу приділено проблемам філософії неперервної освіти, синергетики як сучасної методології вивчення соціально-педагогічних систем, допрофесійної і професійної підготовки молоді, розвитку особистості майбутнього кваліфікованого фахівця.

Вагомим підсумком діяльності Відділення стало енциклопедичне видання «Профтехосвіта України: XX століття» (К.: АртЕк. — 2004. — 872 с.), словник «Професійна освіта» за ред. Н. Г. Ничкало (2000 р.).

Наукові основи неперервної педагогічної освіти досліджувалися в системі «школа — коледж — педагогічний інститут — університет». Наукові співробітники Інституту педагогіки і психології професійної освіти підготували монографію «Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти» за ред. І. А. Зязюна (2003 р.). Наукова школа педагогічної майстерності члена Відділення І. А. Зязюна високо поцінована і в Україні, і за кордоном. Про це свідчить перевидання за його редакцією в Польщі підручника «Педагогічна майстерність» (2005 р.). До цієї унікальної праці вступне слово написав видатний польський учений Т. Новацький, а передмову — відомий дослідник проблем підготовки вчителя, тодішній голова комітету педагогічних наук Польської академії наук, професор звичайний, доктор хабілітований, іноземний член НАПН України Т. Левовицький.

Нинішня діяльність Відділення і його структурних підрозділів

Останніми роками у зв'язку з децентралізацією професійних навчальних закладів, ухваленням Закону України «Про вищу освіту» мережа наукових установ Відділення зазнала змін. У наукових установах Відділення налічується 10 лабораторій і відділів, у яких творчу науково-педагогічну діяльність здійснюють 2 дійсні члени (академіки) НАПН України, 1 член-кореспондент НАПН України, 35 кандидатів і 26 докторів наук.

Зображення з: pixabay.com/p-309682/?no_redirect

Проблеми професійної підготовки вчителя й освіти дорослих досліджує Інститут педагогічної освіти й освіти дорослих (директор — Л. Б. Лук'янова, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України). Фундаментальні та прикладні дослідження щодо актуальних теоретичних, методологічних і методичних проблем педагогіки та психології професійної освіти здійснює Інститут професійно-технічної освіти (директор — В. О. Радкевич, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України). У Навчально-науковому центрі професійно-технічної освіти НАПН України (директор — Д. В. Гоменюк, кандидат педагогічних наук) проводиться експериментальна робота з теми «Технологія проєктного навчання у підготовці кваліфікованих робітників автотранспортної галузі». Розроблено 14 навчальних проєктів за різними напрямками: виховна робота, професійна та загально-освітня підготовка тощо.

Науковцями обґрунтовано нові напрями досліджень щодо проблем педагогічної і професійної освіти, розширено мережу експериментальних професійних навчальних закладів і педагогічних університетів у різних регіонах України. Розроблено систему науково-методичного забезпечення розвитку професійної освіти за такими напрямками: модернізація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників; управління розвитком професійної освіти в умовах ринкової економіки на засадах децентралізації; підготовка молоді до проєктування та реалізації професійної кар'єри; імплементація сучасного досвіду підготовки виробничого персоналу країн Європейського Союзу в розвиток національної системи професійної освіти і навчання. Створюються компетентнісно зорієнтовані державні стандарти професійної освіти, інтегровані професії для підготовки кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів.

Значна увага приділяється науковому супроводу впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у професійну освіту та створення інформаційно-освітнього середовища професійних навчальних закладів. Розроблено інформаційно-аналітичну систему управління «ПРОФТЕХ» із метою проведення моніторингу ефективності діяльності ПТНЗ, а також систему навчально-методичного супроводу її використання; методичну систему розвитку інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників професійних навчальних закладів на основі електронних освітніх ресурсів; підготовлено й впроваджено електронні підручники для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників та відповідні методичні рекомендації щодо їх використання; розроблено та реалізовано в мережі Інтернет проєкт інформаційно-освітнього середовища

професійно-технічних навчальних закладів, що охоплює модулі: контент-бібліотеку електронних підручників, базу навчально-методичних матеріалів, довідково-пошукову систему й інші електронні освітні ресурси; розроблено й впроваджено систему дистанційного професійного навчання на базі платформи Moodle, а також дистанційні курси для підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ та структурних навчальних підрозділів підприємств; обґрунтовано та впроваджено технологію відкритого професійного навчання на модульній основі.

На виконання Постанови Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему «Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення» від 7 вересня 2016 р. № 1493» Відділенням ініційовано дослідження проблеми «Теорія і методика розроблення державних стандартів професійної освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст». Відповідно до цієї проблеми Інститут професійно-технічної освіти виконує нову тему науково-дослідної роботи «Методичні основи стандартизації професійної освіти молодших спеціалістів у технікумах і коледжах».

Члени Відділення спільно з науковими установами і роботодавцями обґрунтовують концептуальні засади розвитку професійної освіти і навчання з урахуванням потреб ринку та світових тенденцій забезпечення галузей економіки виробничим персоналом. Відділення сприяє науковому супроводу регіональних науково-практичних центрів з новими високотехнологічними професіями, заснованих соціальними партнерами таких відомих зарубіжних компаній: «KNAUF», «Henkel Bautechnik Ukraine», фабрика сучасних будівельних сумішей «БудМайстер», «BOSCH», «TRIORA», «NIBKO», «HERZ Україна», ТОВ «Акватерм-Київ», ТзОВ «Снежжа-Україна» інших та ін. На засіданнях бюро Відділення заслуховуються результати експериментальної перевірки навчально-методичних комплексів з урахуванням потреб сучасного високотехнологічного виробництва, внутрішньофірмового професійного навчання персоналу.

Відділення підтримує впровадження елементів дуальної системи професійної освіти в навчальних закладах, що здійснюють підготовку кваліфікованих робітників. Так, за підтримки Відділення і департаменту професійної освіти МОН України впровадження елементів дуальної системи професійної освіти в Україні впродовж останнього десятиліття демонструє ТОВ «Кнауф Гіпс Київ» — український філіал відомої німецької фірми «Кнауф». Це досвід соціального партнерства щодо створення інноваційного освітнього середовища, сприятливого для підготовки

освічених, високопрофесійних фахівців будівельної справи, здатних швидко змінювати спеціалізацію за новітніми технологіями компанії «Кнауф» та вільно орієнтуватися в глобальному просторі сучасних будівельних технологій і матеріалів.

В Інституті професійно-технічної освіти створено три центри: енергоефективності, сучасних професій і технологій навчання, здорового способу життя та профілактики ВІЛ/СНІДУ.

Науковці Інституту педагогічної освіти й освіти дорослих надають великого значення дослідженням проблем оцінювання якості професійної підготовки сучасних педагогів, навчання впродовж життя різних категорій дорослого населення. За результатами останнього конкурсного відбору актуальними визнано дослідження щодо проблем особистісного і професійного розвитку та сучасних технологій навчання дорослих, а також особливостей підготовки дорослого населення у зарубіжних країнах.

З участю Відділення в цьому Інституті створено центр освіти дорослих, зорієнтований на супровід неформальної освіти дорослих в Україні; центр підвищення кваліфікації для працівників вищих навчальних закладів України різних рівнів акредитації, керівників і спеціалістів навчальних центрів підприємств, організацій та установ, персоналу центрів освіти дорослих, громадських активістів; психологічний консультативно-тренінговий центр для надання психологічної допомоги різним категоріям дорослого населення; центри педагогічної майстерності. Їх діяльність сприяє підвищенню інтелектуального і професійного рівнів учителів, розвитку їх педагогічної майстерності.

Участь у розробленні законодавчої і нормативної бази професійної освіти

Суттєва увага приділяється обґрунтуванню концептуальних засад розвитку педагогічної і професійної освіти й освіти дорослих в умовах глобалізації та євроінтеграції. Це, зокрема, «Концепція професійно-художньої освіти» (2000 р.), «Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні» (2004 р.), «Концепція багаторівневої педагогічної освіти в Україні» (2011 р.), «Концепція розвитку освіти дорослих в Україні» (2011 р.), затверджені президією НАПН України.

Чільне місце в діяльності Відділення займають питання щодо впровадження концепцій та вагомих результатів наукових досліджень в освітню практику педагогічних, професійних навчальних закладів і центрів освіти дорослих упродовж життя. Так, на засіданнях бюро Відділення прийнято ухвали щодо впровадження 14 авторських і 8 колективних концепцій лабораторій

Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Концепція професійної орієнтації молоді на робітничі професії схвалена також рішенням Ради з професійної орієнтації при Кабінеті Міністрів України (протокол № 4 від 21 лютого 2012 р.).

Відділення активно взаємодіє з органами державної влади й управління. За участю науковців підготовлено перший в історії України Закон «Про професійно-технічну освіту» (1998 р.). Цим законом визначено правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку системи професійно-технічної освіти, створення умов для професійної самореалізації особистості та забезпечення потреб суспільства і держави у кваліфікованих робітниках. Останніми роками члени Відділення і його підвідомчі установи брали активну участь у підготовці законопроекту «Про професійну освіту», а також обґрунтували пропозиції до законопроекту «Про освіту» (розділ 15 «Професійна освіта» та розділ 17 «Освіта дорослих»).

Проаналізовано стан законодавчого забезпечення освіти дорослих у 23-х країнах. За сприяння Представництва DVV International у 2017 р. здійснено видання «Забезпечення освіти дорослих: зарубіжний досвід». В Україні створюється нормативна база для навчання дорослих упродовж життя.

Лише за останні кілька років підготовлено пропозиції і доповнення до 30 законопроектів, підготовлених депутатами Верховної Ради України, 25 рішень Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти; надано інформацію для підготовки і виконання 27 розпоряджень Кабінету Міністрів України. Особлива увага Відділення і його наукових підрозділів приділялася виконанню Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Концепції державної системи професійної орієнтації населення» (від 17 вересня 2008 р. № 842). Щорічно інформація про хід виконання цієї урядової постанови Відділенням узагальнюється і надсилається до Міністерства соціальної політики України. На запити органів державної влади готуються і надсилаються інформаційно-аналітичні матеріали з різних освітніх проблем, що належать до компетенції Відділення.

На виконання «Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2014 — 2016 рр.» Відділенням та Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України системно проводиться робота щодо обґрунтування пропозицій до проектів законодавчих актів України в галузі освіти; розроблення Концепції і проекту Національної стандартної класифікації освіти (як Національного класифікатора України); запровадження Національної

рамки кваліфікацій; моніторингу стану позанавчальної діяльності в професійно-технічних навчальних закладах; розроблення й упровадження державних стандартів професійно-технічної освіти з робітничих професій на основі компетентнісного підходу; проектування змісту професійно-технічної освіти на основі компетентнісного підходу; розроблення педагогічних основ управління професійно-технічним навчальним закладом у ринкових умовах; розроблення концептуальних засад розвитку освітнього маркетингу; впровадження сучасних підручників, навчальних посібників, навчально-методичних і довідкових матеріалів, методичних рекомендацій для педагогічних працівників з організації дистанційного навчання учнів (зокрема на електронних носіях).

Проводиться значна робота, спрямована на виконання «Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної Академії педагогічних наук України на 2017—2019 роки»: розроблення «Стратегії розвитку педагогічної освіти в Україні: концептуальні положення», Навчально-методичне забезпечення розвитку педагогічної майстерності вчителів загальноосвітніх шкіл у межах освітнього проекту МОН України «Нова школа: простір освітніх можливостей»; науково-методичне забезпечення кар'єрного зростання учнів професійно-технічних навчальних закладів, створення методичного забезпечення проектних технологій навчання для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, розроблення і оновлення методичних рекомендацій щодо створення стандартів і програм професійної (професійно-технічної) освіти з урахуванням компетентнісного підходу.

Члени Відділення і науковці академічних інститутів брали участь у підготовці інформаційно-аналітичних видань НАПН України, що мають стратегічне значення, зокрема: «Біла книга національної освіти України»: розділ 2.4. Професійна освіта й освіта дорослих; «Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні» (2011 р.): розділи 8. Професійно-технічна освіта за умов розвитку інноваційної економіки; 10. Педагогічні і науково-педагогічні кадри: добір, підготовка, створення умов для ефективної діяльності; 11. Освіта дорослих — невід'ємна складова освіти впродовж життя; «Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні» (До 25-річчя незалежності України) (2016 р.): розділи 9. Професійна освіта для потреб особистості, економіки, суспільства; 11. Педагогічні та науково-педагогічні працівники, їх професійна підготовка і соціальна підтримка — головний чинник конкурентоспроможної освіти; 12. Освіта дорослих — невід'ємна складова освіти впродовж життя.

Вирішуємо актуальні проблеми розвитку професійної освіти разом!

Особлива увага приділяється експериментальним дослідженням щодо проблем формування трудового потенціалу регіонів. Відділенням схвалено пропозицію департаменту освіти і науки, молоді та спорту Запорізької обласної державної адміністрації та Запорізької обласної федерації роботодавців щодо проведення експерименту академічного рівня «Науково-методичне забезпечення діяльності освітньо-професійного кластера з формування трудового потенціалу регіону» (керівники: В. І. Сапронов, кандидат педагогічних наук Л. І. Короткова). Здійснюється науковий супровід цього експерименту. Відділенням схвалено також проміжні результати дослідження особливостей функціонування регіональних професійно-освітніх округів як новітньої моделі ефективної підготовки робітничих кадрів у ПТНЗ на депресивних територіях.

Члени Відділення та співробітники його структурних підрозділів багато уваги приділяють організації та проведенню циклічних конференцій. Так, разом із Вінницьким державним педагогічним університетом імені Михайла Коцюбинського проведено 13 міжнародних конференцій «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми». За результатами їх проведення видано 47 збірників наукових праць. Спільно із Хмельницьким національним університетом проведено 8 міжнародних науково-практичних конференцій «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи», видано 8 збірників наукових праць. Доктор педагогічних наук І. Є. Каньковський не лише талановито організовував, а й одухотворював кожну конференцію. Із Львівським державним університетом безпеки життєдіяльності проведено 4 міжнародні наукові конференції «Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи». За їх результатами видано збірники наукових праць і дидактичні комплекси.

У науково-видавничій діяльності Відділення спирається не лише на свої наукові підрозділи, а й співпрацює з навчальними закладами. Так, спільно з Київським професійно-педагогічним коледжем імені Антона Макаренка засновано збірник наукових праць «Педагог професійної школи», з Вінницьким державним педагогічним університетом імені Михайла Коцюбинського — «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми», з польськими вченими — українсько-польський / польсько-український щорічник «Професійна освіта: педагогіка і психологія». Останній засновано з ініціативи

Відділення, секції педагогіки Польської академії наук, Інституту педагогіки і психології професійної освіти НАПН України та Академії імені Яна Длугоша в м. Ченстохові (Республіка Польща).

Презентація першого номера цього науково-методичного часопису відбулася в Посольстві Республіка Польща в Україні в листопаді 1999 р. Видано 15 томів цього міжнародного наукового щорічника. У 2016 р. під егідою Інституту педагогічної освіти й освіти дорослих НАПН України та Академії спеціальної педагогіки ім. Марії Гжегожевської у Варшаві засновано новий Польсько-український збірник наукових праць «Професійна і неперервна освіта («Edukacja zawodowa i ustawiczna»).

Членами Відділення та його структурними підрозділами впродовж 1997—2016 рр. видано 360 монографій, приблизно 1000 підручників і навчальних посібників, понад 1080 методичних посібників і рекомендацій, 350 навчальних програм і концепцій, понад 100 словників і довідників, 14 тис. статей.

Нові завдання Відділення в галузі педагогічної освіти полягають в: обґрунтуванні концепції підготовки вчителя в Україні на засадах розвитку його особистісного потенціалу, творчого саморозвитку професіонала; упровадження результатів фундаментальних досліджень, підготовці спеціальних курсів, методичних рекомендацій, навчальних посібників, тренінгових курсів для закладів освіти різних рівнів акредитації; розширенні співпраці з педагогічними університетами щодо створення наукових центрів і лабораторій щодо дослідження проблем підвищення кваліфікації вчителів.

У своїй діяльності Відділення враховує актуальні завдання щодо поліпшення якості професійної підготовки виробничого персоналу, проведення наукових досліджень та створення сучасного науково-методичного забезпечення підготовки фахівців у технікумах і коледжах; популяризації у суспільстві

місії та здобутків професійної освіти і науки у вітчизняному й зарубіжному науково-освітньому просторі; забезпечення широкого обговорення пріоритетних напрямів практико зорієнтованих досліджень та експериментальних розробок.

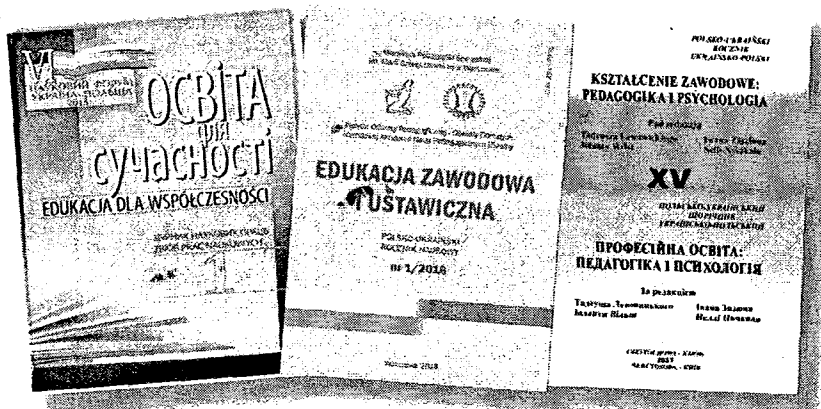
На теренах міжнародної діяльності

Члени Відділення активно розвивають міжнародну співпрацю. Традиційними стали спільні науково-практичні заходи з Представництвом Інституту з міжнародного співробітництва Німецької асоціації народних університетів DVV International в Україні. З участю МОН України, органів місцевого самоврядування Відділенням підготовлено і проведено форум «Європейський Союз & Україна: освіта дорослих» (Київ, 2014 р.), міжнародні дні освіти дорослих у Львівській (2015 р.), Запорізькій (2016 р.) областях.

З участю Відділення створено Громадську спілку «Українська асоціація освіти дорослих» (2015 р.), що стала членом Європейської Асоціації освіти дорослих (2016 р.) та Громадської організації «Культурно-освітня ініціатива» (2016 р.). Діяльність цих громадських організацій спрямована на підтримку розвитку формальної, неформальної та інформальної освіти, розбудову громадянського суспільства в Україні.

Упродовж майже 20 років відділення співпрацює з Науковим товариством «Польща-Україна» (голова — доктор хаб., проф., іноземний член НАПН України Ф. Шльосек). Організовано і проведено 7 українсько-польських / польсько-українських наукових форумів, останні з яких: «Інтердисциплінарність педагогіки та її субдисципліни» (Краків, 2013 р.); «Освіта для сучасності» (Київ, 2015 р.), «Освіта для майбутнього» (Бидгощ, 2017 р.).

За сприяння Відділення в Інституті педагогічної освіти й освіти дорослих відкрито кафедру ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта педагога ХХІ століття». Її діяльність спрямовується на підтримку системи науково-дослідної роботи, а також збір та узагальнення інформації і документації з проблем андрагогіки, що сприятиме розвитку співпраці між вітчизняними та зарубіжними дослідниками. Основними завданнями кафедри є: підготовка й перепідготовки науково-педагогічного персоналу, сприяння створенню мереж для обміну знаннями і кращими взірцями практичного досвіду, поширення знань і надання підтримки в розробленні й імplementації національних стратегій і планів щодо професійної підготовки та розвитку вчителів, а також освіти дорослих упродовж життя.

Українсько-польські / польсько-українські наукові видання